

Lisansüstü Eğitimin Mesleki Yaşam İle İş Ve Yaşam Doyumuna Etkisi

Mustafa Aydın Başar¹ & Seda Şayan Kösem²

Özet: Bilgi toplumunda, birçok meslekte bilgi temelli becerilerin önemi ve gereği her geçen gün artmaktadır. 21. yüzyıl yaşam ve meslek becerileri için lisans eğitimi yetersiz kalmakta, lisansüstü eğitim bir ihtiyaç hatta zorunluluk haline almaktadır. Yeterli olmamakla birlikte, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da çeşitli uygulamalar ile lisansüstü eğitimi özendirilen, öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme vb. uygulamalar bulunmaktadır. Lisansüstü eğitimlerde kazanılan yeterliliklerin iş yaşamına aktarılması, somut etkinin gözlenmesi, iş doyumunu kadar yaşam doyumunu sağlamada da önemli düzeyde etkileyecektir.

Çalışmanın amacı, lisansüstü eğitimi alan bireylerin aldıkları eğitimle kazandıkları yeterlikleri mesleki çalışmalarına ve uygulamalarına yansıtma düzeyleri ile iş ve yaşam doyumuna etkisini saptamaktır. İlişkisel tarama modelinde ele alınan çalışma, ÇOMÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi dalında lisansüstü eğitim alan ve öğretmenlik vd. görevlerde bulunan 583 (2010-2017) mezun çalışma evrenini oluşturmuştur. Bunlardan iletişim bilgileri aktif olan 285 mezundan ulaşılabilen 108 lisansüstü eğitim mezunu örneklem grubunu oluşturmuştur.

Lisansüstü eğitim kazanımlarının mesleki uygulamalara yansıtılması; iş doyumunu ve yaşam doyumuna etkileri, mezunların yaş, meslekler ve cinsiyetleri açısından anlamlı bir farklılaşma çıkarmamıştır. Kurumların, lisansüstü eğitim alan çalışanlarına yönelik özlük hakları ve yükselme olanaklarına yönelik düzenlemeleri; üniversitelerin, lisansüstü eğitim programlarını bilim dalları olarak yaygınlaştırmaları, nitelik ve nicelik olarak geliştirmeleri önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü eğitim, iş doyumunu, yaşam doyumunu, mesleki gelişim.

DOI: 10.29329/mjer.2019.210.20

Effects of postgraduate education on individuals' professional life and job and life satisfaction

Abstract: The importance and necessity of knowledge-based skills in many professions in information society have increased. Undergraduate education fails to develop the 21st century life and occupational skills; graduate education has become a must, rather than a necessity. In addition to the personal development efforts by teachers in Turkey, such as pursuing a master's degree, there are some practices initiated by the Ministry of Education that encourage teachers to receive graduate education, one of them being promotion opportunities in teaching. The transfer of the qualifications that one gained in his/her graduate education to his/her professional life would significantly affect his/her efforts to achieve job satisfaction as well as life satisfaction.

The aim of this study is to determine to which extent the individuals with a graduate degree reflect the qualifications gained in their graduate education in their professional life and practices as well as to analyze its

1 **Mustafa Aydın Başar**, Assist. Prof. Dr., Eğit, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0003-3678-4647

İrtibat Yazarı: mbasar@comu.edu.tr

2 **Seda Şayan Kösem**, Çanakkale Milli Eğitim Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı, ORCID: 0000-0002-3799-7006

effect on their job and life satisfaction. This study employed a relational scanning model and the population of the study consisted of 583 individuals with a graduate degree in the Department of Educational Administration and Supervision, Institute of Educational Sciences, at Canakkale Onsekiz Mart University and working as a teacher, so on (2010-2017). Among them, 108 individuals out of 285 individuals, who had valid contact details, were reached and these individuals formed the sample group for this study.

Further, no significant difference was found in the use of the qualifications in graduate education in professional practices, in the effects on job satisfaction and life satisfaction in terms of age, occupation and gender. The study suggests that institutions reorganize the personal rights of and promotion opportunities provided to their employees with a graduate level and that universities offer graduate-level programs in different departments and improve their quality and quantity.

Keys Word: Graduate education, job satisfaction, life satisfaction, professional development.

GİRİŞ

Bilgi toplumundaki gelişmeler, meslekleri doğrudan etkilemekte ve mesleki gelişimde eğitimin önemini de arttırmaktadır. Geline nokta, birçok meslek için lisans eğitimi yetersiz kalmakta lisansüstü eğitimi zorunlu hale gelmektedir. Lisansüstü eğitime lisans düzeyinde öğrenilen temel bilgilerin sentez yapıldığı bir basamak olarak bakıldığında; eleştiren ve üreten bir düşünce tarzıyla problem çözebilecek tutum ve becerilerin kazanılma süreci olarak görülebilir. Bu kazanımların bireylerin mesleki performansları yanında, haz almalarını da olumlu yönde etkileyecektir. Çalışan bireylerin bir durumdan doyum sağlamalarını, iş doyumunu yanında yaşam doyumunu olarak iki başlık altında ele almak mümkündür. Lisansüstü eğitimlerde kazanılan yeterliliklerin iş yaşamına aktarılması, somut etkinin gözlenmesi, iş doyumuna kadar yaşam doyumunu sağlamada da önemli düzeyde etkileyecektir. İş ve yaşam doyumunu yüksek bireyler aldıkları eğitim yanında iş verimliliğine yansımaları kadar sağladıkları doyumla da üretim sürecine daha yüksek bir katkı sağlayacaktır. İş ve yaşam doyumunu birbirlerinden etkilenecek bireyin yaşama karşı kendi spesifik bakışına katkı sağlamaktadır. Bireyin eğitim seviyesi arttıkça bilgi ve kültür seviyeleri artmakta hayata ve olaylara bakış açıları değişmektedir.

Gelişme ve Doyum Aracı Olarak Eğitim

Ülkemizde, "*Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği*"ne göre yüksek lisans düzeyinde öğrencinin tez hazırlarken bilimsel araştırma yaparak bilgiye erişme, var olan bilgiyi değerlendirme ve yorumlaması yeteneği kazanması amaçlanır (Madde, 9). Doktora düzeyinde ise öğrencinin bağımsız araştırma yaparak hazırlayacağı tezin bilime yenilik getirmesi, yeni bir bilimsel yöntem geliştirmesi veya bilinen yeni bir alana uygulaması hedeflenir (Madde, 18). Doktora programının amacı ise, öğrenciyi bağımsız araştırma yapma, bilimsel olaylara geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazanmaktır (Madde, 18).

Lisansüstü eğitim görmede bireylerin istekleri esastır. Türkiye'deki öğretmenlerin yaklaşık %7'si yüksek lisans mezunudur ve yüksek düzeyde eğitilmiş öğretmen oranı Avusturya'da %59. Belçika'da % 84, Polonya'da % 94, Slovakya'da % 96'dır (MEB. 2010: 17). Lisansüstü eğitimi bitirmiş olma, öğretmenlerin bireysel istekleri yanında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme vb. çeşitli uygulamalar ile özendirilmektedir. Örneğin, 14.06.1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun "Öğretmenlik" başlıklı 43. maddesinde "Alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans öğrenimini tamamlamış öğretmenlerden uzman öğretmenlik, doktora öğrenimini tamamlamış olan öğretmenlerden ise başöğretmenlik için sınav şartı aranmaz." şeklinde bir ibare bulunmaktadır,

Yaşam Doyumu

Yaşam doyumu; bir insanın beklentileriyle elinde olanların karşılaştırılmasıyla elde edilen durum ya da sonuç (Haybron, 2004: 3), insanın kendi belirlediği ölçütlere uygun bir biçimde tüm yaşamını pozitif değerlendirmesi ve kapsamlı bir mutluluğun önemli bir ögesi (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985), insanın yaşamla ilgili inanç ve değerlendirmelerinin toplamı veya insanın hayatıyla ilgili genel tutumu (Rice, Frone ve McFarlin, 1992: 156) olarak tanımlanabilir. Shin ve Johnson (1978)'e göre de yaşam doyumu, genel olarak bireyin hayatının kalitesini kendisinin belirlemiş olduğu kriterlere göre değerlendirmesidir. Yaşam doyumu, bir bütün olarak yaşamın bütün kalitesinin pozitif gelişiminin derecesi olarak tanımlanabilir (Veenhoven, 1996a). Yaşam doyumu, belli bir alanla ilgili olmayıp hayatın tümünün olumlu olarak değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir ve dolayısıyla bireyin sadece işinden memnun olması hayatından memnun olduğu anlamına gelmez. İş memnuniyeti yaşam memnuniyetini arttırabilir ama onun yerine geçmez. Yaşam memnuniyetinin objesi yaşamın bütün alanlarıdır (Veenhoven, 1996b). Bireyin yaşamına ilişkin pozitif değerlendirmelerinin negatif değerlendirmelere göre yüksek olması yaşam kalitesinin de yüksek olduğunu göstermektedir (Myers ve Diener, 1995). Appleton ve Song (2008) yaşam doyumunun altı farklı bileşeni olduğunu ileri sürmektedir. Bu bileşenler; (1) kişinin gelir düzeyi, (2) mesleği ve sosyal statüsü, (3) sahip olduğu imkânlar ve sosyal hareketliliği, (4) refah koşulları, (5) mevcut devlet politikası ve (6) çevre, aile ve sosyal ilişkiler olarak sıralanabilir. Diener (1984), yaşam doyumunun kişinin mevcut yaşam şartları ve kişisel standartlarına göre değişebilecek dinamik bir yapısı olduğunu belirtmektedir.

Bireylerin yaşam doyumu birçok şeyden etkilenebilir. Bunlardan bazıları, günlük yaşamdan alınan mutluluk, yaşama yüklenen anlam, amaçlara ulaşma konusunda uyum, pozitif bireysel kimlik, fiziksel olarak bireyin kendisini iyi hissetmesidir. Ekonomik, güvenlik ve sosyal ilişkilerdir (Schmitter, 2003; Akt. Yılmaz ve Arsan, 2013). Sosyal ilişkiler, yaşam doyumu ile ilişkili önemli bir yaşam alanını temsil etmektedir. Bunun nedeni eş ve çocuklar ya da arkadaşlar gibi yakınların sosyal destek sağlaması, maddi yardımda bulunması, boş zamanlarını paylaşması ve eşlik etmesidir (Adams,

1971). Sosyal bir çevreye sahip olmak gibi evli olmak ya da bir arkadaşıyla birlikte yaşıyor olmak da yaşam doyumunu olumlu etkilemektedir (Diener, Gohm, Suh ve Oishi, 2000). Kişilerin arkadaşlarıyla ve aile üyeleriyle olan ilişkileri de benzer şekilde önemlidir (Chappell, 1991; Diener ve Diener McGavran, 2008). Yaşam doyumunu etkileyen temel faktörler şöyle sıralanabilir: Özgürlük, demokrasi, açık fikirli olmak, aktif olmak, politik istikrar, kendi hayatının kontrolünü kendi elinde olduğunu hissetmek, fiziksel ve ruhsal olarak sağlam olmak, evli olmak, ailesi ve arkadaşları ile iyi ilişkiler içerisinde bulunmak, spor yapmak, güvenilir bir bölgede yaşamak, sosyal çevrenin geniş olması, pozitif bireysel kimlik (Khakoo, 2004; Dockery, 2004; Akt. Özdevecioğlu ve Aktaş, 2007).

İş Doyumu

Bireyin hayatında önemli kavramlardan biri olan iş, aynı zamanda en önemli hedefleri arasında da yer almıştır. İş, insan hayatında önemli olgudur. Bireyler yaklaşık 20-30 yıl zamanın çoğunu iş yerlerinde geçirirler ve dolayısıyla sadece maddi değil manevi açıdan da iş, önemli bir olgudur ve bireyin hayatının vazgeçilmez bir parçasıdır (Keser, 2005).

Bununla birlikte İş doyum kavramı ise son 60 yılda çalışanların işlerine karşı geliştirdikleri tutumlardan doğmaktadır. İş doyum genel anlamdaki doyumdan farklı bir kavram olmayıp gereksinimlerin giderilmesine ilişkindir. Burada önemli olan insanların yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri çalışma ortamlarının, bireyin iş doyum ve yaşam doyum üzerinde baskın bir etkisinin olup olmadığıdır. Buna istinaden gelişmiş ülkelerde, çalışanların doyum ve doyumsuzluğunu etkileyen etkenleri bulmak ve yönetimin çalışan üzerindeki etkinliğini artırmada hangi değişkenlerin önemli olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla iş doyum ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Özellikle Avrupa, Kanada ve Amerika'da bu konudaki çalışmalar son zamanlarda dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, Avrupalı ve Amerikalı psikologlar, 1. Dünya Savaşı'yla birlikte insanların iş ortamında sorunları olduğunu tespit etmiş ve savaş sonrası düşen verimi artırmak, çalışanların bu süreçte yaşadıkları değişimleri azaltmak, çalışan bireylerin performansını arttırmak amacıyla iş doyum üzerine araştırmalar yapmışlardır. İşveren ve çalışan arasındaki uyumu sağlamakla ilgili araştırmalar yapan bilim insanları, birçok faktörü temel alarak çalışan üzerinde ne kadar etkisi olduğunu araştırmış ve bu araştırmalar, endüstriyel psikolojinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Erenler, 2001). Ayrıca bireyin zamanının çoğunu geçirdiği iş ortamında mutlu olması ve doyum alması psikolojik açıdan zorunluluktur (Telman ve Ünsal, 2004). İş doyum olgusunun üretimde insanı temel alma eğilimi ile güçlenerek, tarihsel süreçte endüstri devrimi ile gündeme geldiği ifade edilmiştir (Yetim, 1997).

İlgili Araştırmalar

Alanyazında lisansüstü eğitimin kişisel – mesleki yaşama etkisine yönelik az sayıda çalışma bulunmaktadır. İş ve yaşam doyumlarını ise farklı meslek gruplarına uygulanan ve farklı değişkenler açısından ele alan çok sayıda araştırma yer almaktadır.

Kalfa (2017) tarafından ilişkisel tarama modeli ile desenlenen araştırma Spor Bilimleri ve Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 1255 kadın, 1072 erkek olmak üzere toplam 2327 kişiden oluşan öğrenci grubu ile çalışılmıştır. Çalışmada Spor Bilimleri ve Eğitim Fakültesi öğrencilerinin yaşam doyumu ve serbest zaman doyumu düzeyleri farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşam doyum düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık görülmezken; annelerinin eğitim durumları ve 1. öğretimde eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir.

Ünal (2015), 587 ilkököl ve ortaokul öğretmeni ile yaptığı çalışmada; öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeyleri ile iş ve yaşam doyumu üzerine etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğretmenlerin iş doyumu ve yaşam anlamında cinsiyet faktöründe anlamlı farklılık bulgusuna ulaşamamıştır. Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman (2005)'nın çalışmasında cinsiyet faktöründe anlamlı farklılık olmaması bakımından destekler niteliktedir. Yaşam doyumunda ise kadın öğretmenlerin görüşlerinde erkeklere göre anlamlı farklılık olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Dikmen'in (1995) memurlar üzerinde yaptığı çalışmada, Recepoğlu (2013) ile Yılmaz ve Aslan (2013)'nin yaptığı çalışmalarda da cinsiyet faktöründe kadınların yaşam doyumlarını yüksek bularak yapılan çalışmalar birbirini destekler niteliktedir.

Sağlık çalışanlarının iş ve yaşam doyumları üzerinde yapılan çalışmalarda ise yoğun bakım hemşirelerinin iş doyumlarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır (Kahraman ve ark. 2011). Gök ve arkadaşlarının (2016) sağlık sektöründe yaptığı hastanede dış hizmet alımı ile çalışan 258 personelin iş ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladıkları çalışmada da benzer yönde iş doyumu orta düzeyde bulunmuştur.

Akademisyenlerin iş doyumu ve yaşam doyum düzeyinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada olumlu ilişki bulunarak; cinsiyet, medeni durum, mesleki kıdem, akademik üniversite gibi değişkenlere göre farklılaşmadığı gözlenmiştir (Acar Arasan, 2010). Bu çalışmada işini değiştirmek istemeyen akademisyenlerin iş ve yaşam doyumları yüksek bulunmuştur.

Yiğit, Dilmaç ve Deniz (2011) ise polis personelinin örneklem grubu aldıkları çalışmalarında; polis personelinin rütbesi büyüdükçe ve eğitim seviyesi yükseldikçe iş doyumunun yükseldiği bulgusu ile örtüşmektedir. Aynı paralellikte yapılan çalışmalar olan Şeker ve Zırhlıoğlu (2009) çalışmaları ile örtüşürken Akbaş ve Şanlı (2009) çalışması ile örtüşmemektedir.

Emine ve Kale (2015) çalışmasında otel işletmelerinde çalışan personelin yönetici desteğini aldıklarında iş ve yaşam memnuniyetinin yükseldiği bulgusu ile Şahin ve Dursun (2009)'un okulöncesi öğretmenlerle yaptıkları çalışmada üstlerinden takdir gören öğretmenlerin iş doyumu düzeyinin arttığını bulgusu örtüşmektedir.

Tok ve Bacak (2013) çalışmalarında ise okul yöneticilerinin dönüşümcü liderlik davranışlarının sergilemelerini öğretmenlerin iş doyumunu yükselten bir faktör olarak tespit etmesi de desteklemektedir.

Kelerek ve ark. (2015) ise; fitness liderlerinin iş ve yaşam doyumunda tutkunun rolünü araştırdıkları çalışmada ise içsel motivasyonun yüksek olması iş ve yaşam doyumunu yükselttiği sonucu farklılık göstererek desteklememektedir.

Akademisyenlerle yapılan başka bir çalışmada ise Dağdeviren ve ark. (2011) gelir faktörünün iş ve yaşam doyumunu üzerinde anlamlı farklılık bularak Ünal ve ark. (2001) çalışması ile desteklemektedir.

Amaç ve Alt Amaçlar

Lisansüstü eğitimi alan bireylerin aldıkları eğitimle kazandıkları yeterlikleri mesleki çalışmalarına ve uygulamalarına yansıtma düzeyleri ile iş ve yaşam doyumuna etkisini saptamaktır. Amaç doğrultusunda cevap aranan alt amaç soruları şunlardır:

1. Lisansüstü eğitim alan bireylerin aldıkları eğitimi meslek yaşamında kullanma düzeyi nedir?
2. Lisansüstü eğitim alan bireylerin aldıkları eğitimin iş doyumuna etkisi nedir?
3. Lisansüstü eğitim alan bireylerin aldıkları eğitimin yaşam doyumuna etkisi nedir?
4. Lisansüstü eğitim alan bireylerin aldıkları eğitimin iş / yaşam doyumuna etkisi ve aldıkları eğitimi meslek yaşamında kullanmalarına ilişkin görüşleri;
 - a) cinsiyet, b) yaşa ve c) aldıkları lisansüstü eğitim türüne göre farklı mıdır?

Bu çalışma okulların konumu, okul türü ve ölçme olanakları bakımından bir takım sınırlılıklar taşımaktadır:

1. Araştırma 2010-2017 yılları arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden mezun olanların görüşleri ile sınırlıdır.
2. Çalışmada kullanılan dört ölçme aracı (Kişisel Bilgi Formu – İş Doyum Ölçeği – Yaşam Doyum Ölçeği - Lisansüstü Eğitimin Kişisel ve Mesleki Yaşama Etkisi Ölçeği) ile sınırlıdır.

Çalışma bulgu ve sonuçlarının güvenilir biçimde ortaya çıkarılmasında; a) veri toplamak için kullanılan ölçme araçları yeterli, b) gönüllü katılım esasına dayalı olarak görüşlerine başvuru olanların sorulara tarafsız, doğru ve samimi yanıtlar vermelerine yönelik gerekli önlemler alındığı varsayılmıştır.

YÖNTEM

İlişkisel tarama modelinde ele alınan çalışma, ÇOMÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde, 2010 – 2017 yılları arasında lisansüstü eğitim diploması alan toplam 583 mezun çalışma evreniyle yapılmıştır. Evrendeki e-posta adresleri açık ve kullanımda olan 285 tüm mezunlar çalışmaya alındığından ayrı bir örnekleme yoluna gidilmemiştir. Elektronik posta yoluyla ulaşılan mezunlardan 112 kişi anket sorularına cevap vermiş, bunlardan da 108 kişinin cevapları değerlendirmeye uygun bulunmuştur. Örneklem grubunda yer alanlara ait kişisel ve mesleki özellikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Kişisel Özellikleri

Gruplar	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	57	52.8
Erkek	51	47.2
Toplam	108	100.0
Yaş		
30 yaş ve altında	26	24.1
31-40 yaşlar	63	58.3
41 ve üzeri yaşlar	19	17.6
Aldığı eğitim türü		
Tezli yüksek lisans	53	49.1
Tezsiz yüksek lisans	21	19.4
Uzaktan eğitim	18	16.7
Doktora mezun ve öğrencisi	16	14.8
Mesleki durum		
Öğretmen (kamu)	69	64.5
Öğretmen (özel)	7	6.5
Akademik personel	17	15.9
Devlet memuru	3	2.8
Kendi işinde	6	5.6
Diğer	5	4.7

Araştırmanın örneklem grubundaki katılımcıların yüzde 52.8'i kadın, yüzde 47.2'si erkektir. Veri toplama araçlarına cevap verenlerin yüzde 24.1'i 30 ve altında yaşta, yüzde 58.2'si 31-40 ve yüzde 17.6'sı da 41 ve üzerinde yaşıdadır. Grubun üçte ikisine yakını (% 64.5) kamuda öğretmen, yüzde 6.5'i özel kurumlarda öğretmen, yüzde 15.9'u akademik personel, yüzde 2.8'i devlet memuru olarak mesleki yaşamlarını sürdürmektedirler. Katılımcıların yüzde 4.7'si de diğer işlerde çalışmaktadırlar. Bunlardan biri askeri personel, üçü özel sektör çalışanıdır. Bir personel ise herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak, demografik özelliklerle ilgili bölüm dışında, çalışmada üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar; araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 19 sorudan oluşan "Lisansüstü Eğitimin Kişisel-Mesleki Yaşama Etkisi Ölçeği" (Cronbach's alpha= 0.96), Diener ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilen ve Köker (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Yaşam

Doyumu Ölçeği” (Cronbach’s alpha= 0.87) ile Yaşam doyumu ölçeğinden uyarlanarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen “İş Doyumu Ölçeği”dir (Cronbach’s alpha= 0.89).

Toplanan verilerden güvenilir ve geçerli sonuçlara ulaşılması amacıyla, kayıp veriler ve uçta kalan değerlerin olası sınırlar arasında olup olmadığı incelenmiş ve probleme neden olan 6 kayıp veri silinmiştir. Değerlendirmeye alınan verilerin uygulanacak analiz varsayımlarını karşılama durumunu değerlendirmek için verilerin normalliği, doğrusallığı ve varyansların homojenliği göz önüne alınmıştır (Çokluk. vd., 2016).

Kullanılan ölçme aracındaki sorular eşit aralıklı Likert Ölçeği formundadır ve çalışma amacına dayalı olarak ele alınan üç değişkenin de puan sınırları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Tablo 2. Kullanılan Ölçme Araçlarının Puan Sınırları

Puan Durumu	Puan Sınırı	\bar{X}	Düzeyler
5	4.21 - 5.00		Tamamen
4	3.41 - 4.20		Oldukça
3	2.61 - 3.40		Kararsız
2	1.81 - 2.60		Kısmen
1	1.00 - 1.80		Hiç

Verilerin analizinde kişisel özelliklere göre oluşan grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Cinsiyet ve görev yapılan okul kademesi değişkenlerine göre değişkenine göre bağımsız iki grup olduğundan bu iki grubun ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya çıkarmak için bağımsız örneklem *t-testi* yapılmıştır. Mesleki kıdem ve görev yapılan okul yeri değişkenlerine göre ikiden fazla bağımsız grup olduğundan bu değişkenlere göre gruplar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Varyans analizi sonucu gruplar arasında farklılık varsa hangi grubun veya grupların farklı olduğunu belirleyebilmek için çoklu karşılaştırma testleri (post-hoc tests) yapılmıştır.

BULGULAR

Bu başlık altında, çalışmanın amaç ve alt problemlerine dayalı olarak, ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Lisansüstü eğitimin bireylerin kişisel ve mesleki yaşamına etkisine ilişkin bulgular

Bireylerin lisansüstü eğitim almalarının, onlara kişisel ve mesleki yönden oldukça yüksek düzeyde olumlu katkılarının olduğu Çizelge 1’de görülmektedir. Örneklem grubunda yer alan bireylerin, aldıkları lisansüstü eğitimlerinin “kendilerini geliştirme ve ilerleme gayretim arttırdığı” görüşü ($\bar{x} = 4.07$) ön plana çıkmaktadır. Kadın katılımcıların bu önerme ile ilgili önermeye ilişkin görüşleri daha olumlu olmakla birlikte cinsiyetler açısından bir farklılaşma göstermemiştir“ [$t_{(108)} = 1.27$; $p > 0.05$]. Katılımcıların yüksek ortalamalarla katıldıkları ve ‘*oldukça*’ aralığına düşen diğer iki

önerme “*Kişisel vizyon ve misyonumu farklılaştırmıştır*” ($\bar{x} = 4.00$) ve “*Kendime güven duygumu artırmıştır*” ($\bar{x} = 3.92$) önermeleri olmuştur.

Çizelge 1’de yer alan 19 önermeden 15’inde kadınların görüşleri erkeklere göre daha olumlu olmakla birlikte anlamlı bir farklılaşma göstermemiştir. Maddelere genel olarak bakıldığında da kadınlarla ($\bar{x} = 3.66$) erkeklerin ($\bar{x} = 3.47$) görüşlerinin anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır “ [$t_{(103)} = 0.96$; $p > 0.05$].

Çizelge 3. Lisansüstü Eğitimin Mesleki Yaşama Etkisinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Mesleki Yaşam Maddeleri	Cins.	N	\bar{X}	ss	$t_{.05}$	P	
Yüksek lisans eğitimim;							
Kendimi geliştirme ve ilerleme gayretimi arttırmıştır.	K E	57 51	4.19 3.94	4.07	1.17	1.27	0.73
Kişisel vizyon ve misyonumu farklılaştırmıştır.	K E	56 51	4.14 3.84	4.00	1.08	1.43	0.15
Kendime güven duygumu artırmıştır.	K E	57 51	4.07 3.76	3.92	1.18	1.34	0.18
Karar verme ve sorun çözme becerilerimin gelişmesine yardımcı olmuştur.	K E	57 51	3.94 3.80	3.88	1.13	0.65	0.51
İletişim becerilerimin daha da geliştirmiştir.	K E	57 51	3.80 3.84	3.82	1.24	-0.15	0.88
Akademik çalışma yapmam konusunda cesaretlendirmiş ve heveslendirmiştir.	K E	57 51	3.87 3.80	3.82	1.41	0.26	0.79
Doktora eğitimi yapmam konusunda cesaretlendirmiş ve heveslendirmiştir.	K E	57 51	3.73 3.62	3.68	1.44	0.39	0.69
Geleceğimi belirlemem ve geliştirmem için ortam hazırlamamı sağlamıştır.	K E	57 51	3.57 3.66	3.62	1.29	-0.35	0.73
İşimde stres, gerilim ve çatışma durumlarıyla baş etme becerimi geliştirmiştir.	K E	57 51	3.68 3.50	3.60	1.24	0.73	0.46
İşimle ilgili teknolojileri kullanma isteğimi arttırmıştır.	K E	57 51	3.75 3.31	3.54	1.33	1.72	0.08
İşe ve başarıya odaklanmamı güçlendirmiştir.	K E	57 51	3.75 3.27	3.52	1.37	1.83	0.07
Kurumdaki imaj ve prestijimi olumlu yönde etkilemiştir.	K E	56 51	3.41 3.64	3.52	1.40	-0.86	0.39
Çalışma arkadaşlarım ile ekip çalışmalarına yönelme isteğimi artırmıştır.	K E	56 51	3.29 3.23	3.31	1.35	0.59	0.55
İşyerimde daha fazla sorumluluk alma isteğimi arttırmıştır.	K E	57 51	3.40 3.19	3.30	1.38	0.78	0.43
İşimde yüksek moral ve motivasyonla çalışmama katkı sağlamıştır.	K E	56 51	3.32 3.25	3.28	1.35	0.25	0.80
Çevremdekilerin bana daha fazla güven duydukları duygusunu kuvvetlendirmiştir.	K E	57 50	3.33 3.18	3.26	1.41	0.55	0.58
Çevremdekilerin bana daha fazla değer verdikleri duygusunu kuvvetlendirmiştir.	K E	57 51	3.12 3.23	3.17	1.37	-0.42	0.67
Yeni görevlere geçme ve yükselme kaygılarımı ortadan kaldırmıştır.	K E	57 51	3.03 3.01	3.02	1.43	0.05	0.95
Kurumumda gelecekte ne olacak kaygısı yaşamadan rahat ve emin koşullarda çalışma güvenimi artırmıştır.	K E	56 51	2.61 2.76	2.68	1.35	-0.57	0.56
GENEL	K E	53 50	3.66 3.47	3.56	1.00	0.96	0.33

Çizelgede yer alan önermelerin hiçbirinde ‘hiç’ ve ‘kısmen’ puan arlığına düşen madde gözlenmemiştir. En düşük ortalama ($\bar{x} = 2.68$) ise “*Kurumumda gelecekte ne olacak kaygısı yaşamadan rahat ve emin koşullarda çalışma güvenimi artırmıştır.*” önermesinde bulunmuştur. Kadınların ortalaması ($\bar{x} = 2.61$) daha düşük olmakla birlikte erkeklerle ($\bar{x} = 2.76$) aralarında anlamlı bir farklılaşma yoktur [$t_{(107)} = -0.57$; $p > 0.05$].

Lisansüstü eğitim alan bireylerin iş doyumuna etkisine ilişkin bulgular

Lisansüstü eğitimin bireylerin iş doyumlarına etkisinin sorgulandığı ölçekte yer alan maddelerin ortalama değerlerine bakıldığında, lisansüstü eğitim almanın ‘orta’ derecede ($\bar{x} = 3.09$) bir iş doyumunu sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. İş doyumunu düzeyi cinsiyetler açısından da ortaya anlamlı bir farklılaşma koymamıştır [$t_{(108)} = 1.30$; $p > 0.05$].

İş doyumunu ile ilgili olarak katılımcılar en çok ($\bar{x} = 3.09$), “*yaptıkları işin kendilerine daha fazla gurur verdiği*” ifade etmişlerdir. Ancak bu önerme ile ilgili olarak kadınların ortalaması ($\bar{x} = 3.92$) erkeklere göre ($\bar{x} = 3.39$) daha yüksektir ve anlamlı biçimde farklılaşmaktadır [$t_{(108)} = 2.18$; $p < 0.05$].

Çizelge 4. Lisansüstü Eğitimin İş Doyumuna Etkisinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Yüksek lisans (YL) eğitiminden sonra;	Cins.	N	\bar{X}	ss	$t_{.05}$	P	
Yaptığım iş bana daha fazla gurur vermektedir.	K	57	3.92	3.67	1.30	2.18	0.03*
	E	51	3.39				
İş koşullarım daha da iyiye ulaşmıştır.	K	57	2.75	2.62	1.48	0.99	0.32
	E	51	2.47				
İdealimdeki işte çalıştığımı daha fazla düşünüyorum.	K	56	3.44	3.27	1.47	1.29	0.20
	E	51	3.07				
İş hayatımdan memnuniyetim daha da artmıştır.	K	57	3.28	3.25	1.39	0.24	0.81
	E	51	3.21				
Yürütmekte olduğum işimi değiştirmeyi düşünmüyorum.	K	57	3.28	3.15	1.48	0.92	0.36
	E	51	3.01				
Çalıştığım iş yerinde istediğim şeyleri elde ettim.	K	57	2.64	2.55	1.41	0.72	0.47
	E	51	2.45				
GENEL	K	57	3.22	3.09	1.13	1.30	0.19
	E	51	2.93				

* $P < 0.05$

İş doyumunun en az yaşandığı ‘çok az’ puan aralığına düşen ($\bar{x} = 2.55$) “*Çalıştığım iş yerinde istediğim şeyleri elde ettim*” önermesi olmuştur. Bu önerme ile ilgili olarak da cinsiyetler açısından anlamlı farklılaşma gözlenmemiştir [$t_{(108)} = 0.72$; $p < 0.05$].

Lisansüstü eğitim alan bireylerin yaşam doyumuna etkisine ilişkin bulgular

Çalışmanın bulguları, lisansüstü eğitimin katılımcıların yaşam doyumlarına ($\bar{x} = 2.62$). iş doyumlarına ($\bar{x} = 3.09$) göre daha az etkisi saptanmıştır. Çizelge 4’e bakıldığında, katılımcıların yaşam ölçeğindeki maddelerden biri dışında diğer beş maddede kadınların görüşleri erkeklerden daha yüksek ortalamalarla ifade edilmiş olmakla birlikte aralarında anlamlı farklılaşma gözlenmemiştir. Sadece “*Yeniden başlasaydım yaşamımdaki hiçbir şeyi değiştirmeyeceğimi anladım*” önermesinde erkeklerin ortalaması, anlamlı farklılaşma olmamakla birlikte, daha yüksektir.

Yaşam doyumu ile ilgili önermelerden en yüksek ortalama ($\bar{x} = 2.93$) “Yaşam memnuniyetimin arttığını düşünüyorum” maddesinde yer almıştır. Bu madde ile ilgili olarak da katılımcıların görüşleri anlamlı biçimde farklılaşmamıştır [$t_{(108)} = 0.72$; $p < 0.05$].

Çizelge 5. Lisansüstü Eğitimin Yaşam Doyumuna Etkisinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Yüksek lisans eğitiminden sonra;	Cins.	N	\bar{X}	ss	$t_{.05}$	p	
Yaşam memnuniyetimin arttığını düşünüyorum.	K	56	3.00	2.93	1.37	0.51	0.72
	E	51	2.86				
Yaşamım birçok yönden idealimdekine yakınladı.	K	57	3.05	2.87	1.39	1.37	0.83
	E	51	2.69				
Yaşamdan şimdiye kadar elde ettiklerimden daha fazlasına ulaştım.	K	57	2.70	2.61	1.39	0.71	0.82
	E	51	2.51				
Yeniden başlasaydım yaşamımdaki hiçbir şeyi değiştirmeyeceğimi anladım.	K	56	2.27	2.33	1.38	-0.56	0.92
	E	50	2.42				
Yaşam şartlarının mükemmelleştiğini düşünüyorum.	K	57	2.32	2.21	1.27	0.89	0.55
	E	51	2.10				
GENEL	K	55	2.69	2.62	1.11	0.96	0.48
	E	50	2.54				

Lisansüstü eğitimi alanların bireylerin yaşam doyumuna en az katkı “Yaşam şartlarının mükemmelleştiğini düşünüyorum” ($\bar{x} = 2.21$) maddesinde gözlenmiştir. Katılımcılar, genel olarak, lisansüstü eğitim alanların yaşam doyumlarına katkısının olduğunu ancak bu doyumun yaşam koşullarını ‘kısmen’ mükemmelliğe doğru taşıdığını düşünmektedirler.

Lisansüstü Eğitimin Bireylerin Kişisel ve Mesleki Yaşamlarıyla İş ve Yaşam Doyumuna Etkisine İlişkin Bulgular

Katılımcıların aldıkları lisansüstü eğitim iş ve yaşam doyumu ile kişisel ve mesleki yaşamlarına yansımaları aldıkları lisansüstü eğitim türü, sürdürdükleri meslek ve yaşları açılarından sorgulanmıştır. Bu sorgulamada, lisansüstü eğitim alan bireylerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.

Tablo 6. Lisansüstü Eğitimin Türüne Göre Mesleki Yaşam ile İş ve Yaşam Doyumuna Etkisi Arasındaki İlişki

Varyansın Kaynağı		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
İş Doyumu	Gruplar arası	2.999	4	.750	.571	.684
	Gruplar içi	132.650	101	1.313		
	Toplam	135.649	105			
Yaşam Doyumu	Gruplar arası	2.105	4	.526	.414	.798
	Gruplar içi	127.089	100	1.271		
	Toplam	129.194	104			
Mesleki Yaşam	Gruplar arası	3.606	4	.902	.888	.474
	Gruplar içi	99.493	98	1.015		
	Toplam	103.099	102			

Lisansüstü eğitim alan bireyler tezli, tezsiz yüksek lisans ve doktora eğitimi almalarına göre görüşleri arasında iş doyumu [$F_{(4-105)} = 0.571$; $p > 0.05$], yaşam doyumu [$F_{(4-104)} = 0.526$; $p > 0.05$] ve

kişisel-mesleki yaşamlarına etkisi [$F_{(4-102)} = 0.888$; $p > 0.05$] açılarından görüşler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır.

Tablo 7. Lisansüstü Eğitimin Yaşlara Göre Mesleki Yaşam ile İş ve Yaşam Doyumuna Etkisi Arasındaki İlişki

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
İş Doyumu	Gruplar arası	0.085	2	0.042	0.033	0.968
	Gruplar içi	131.109	102	1.285		
	Toplam	131.194	104			
Yaşam Doyumu	Gruplar arası	3.065	2	1.533	1.254	0.290
	Gruplar içi	123.476	101	1.223		
	Toplam	126.541	103			
Mesleki Yaşam	Gruplar arası	0.585	2	0.293	0.295	0.745
	Gruplar içi	98.077	99	0.991		
	Toplam	98.663	101			

Lisansüstü eğitim alan bireyler yaşlarına göre ise görüşleri arasında iş doyumunu [$F_{(2-104)} = 0.33$; $p > 0.05$], yaşam doyumunu [$F_{(2-103)} = 1.25$; $p > 0.05$] ve kişisel-mesleki yaşamlarına etkisi [$F_{(2-101)} = 0.295$; $p > 0.05$] açılarından görüşler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır.

Tablo 8. Lisansüstü Eğitimin Meslek Türlerine Göre Mesleki Yaşam ile İş ve Yaşam Doyumuna Etkisi Arasındaki İlişki

Varyansın Kaynağı		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
İş doyumunu	Gruplar arası	23.886	8	2.986	2.610	0.012
	Gruplar içi	112.122	98	1.144		
	Toplam	136.008	106			
Yaşam doyumunu	Gruplar arası	7.269	8	0.909	0.842	0.568
	Gruplar içi	105.803	98	1.080		
	Toplam	113.072	106			
Mesleki Yaşam	Gruplar arası	12.565	8	1.571	1.559	0.147
	Gruplar içi	98.740	98	1.008		
	Toplam	111.305	106			

Çalışmaya katılanların sürdürdükleri meslekleri açısından bakıldığında da görüşler arasında iş doyumunu [$F_{(8-98)} = 2.610$; $p > 0.05$], yaşam doyumunu [$F_{(8-98)} = 0.842$; $p > 0.05$] ve kişisel-mesleki yaşamlarına etkisi [$F_{(8-98)} = 1.559$; $p > 1.015$] açılarından görüşler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu başlık altında, çalışmada ulaşılan sonuçlar tartışılarak öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

1. Çalışmada sorgulanan iş doyumunu, yaşam doyum ve lisansüstü eğitimin kişisel-mesleki yaşama etkisi erkeklere göre kadınlarda daha yüksek olmakla birlikte, anlamlı bir farklılaşma olmamıştır. Benzer çalışmalarda cinsiyetin iş ve yaşam doyumuna etkisi bazı çalışmalarda gözlenirken (Dikmen 1995; Receptoğlu, 2013; Yılmaz ve Aslan 2013) bazılarında da gözlenmemiştir (Kalfa, 2017;

Ünal 2015; Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman, 2005). Bu sonuçlar, lisansüstü eğitimin kadın-erkek tüm bireylerde benzer bir etki oluşturduğunu göstermektedir.

2. Lisansüstü eğitimin kişisel-mesleki yaşama etkisi, en yüksek derecede “*kendilerini geliştirme ve ilerleme gayretlerini arttırma*” yönünde oluşmuştur. İlgili ölçek maddeleri incelendiğinde, ortalama değerlerin birbirine yakın olduğu görülecektir. Bu durum, lisansüstü eğitimin hem kişisel hem de iş yaşamı üzerinde etkisinin davranışlara benzer şekilde yansıdığını göstermektedir.

3. Lisansüstü eğitim alanlar, eğitimleriyle elde ettiği kazanımları kişisel-mesleki yaşamlarına büyük oranda yansıtırlarken, iş ve yaşam doyumlarına etkisi orta derecede kalmıştır. İlgili araştırmalar irdelendiğinde Kahraman ve arkadaşları (2011) ve Gök ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmalarda ulaşılan sonuçlarla benzerlik görülmektedir. Buna karşılık Acar Arasan (2010) tarafından yapılan çalışmada ise iş ve yaşam doyumları yüksek bulunmuştur. Bireyler, aldıkları eğitimle elde ettikleri kazanımları davranışlarına daha kolay yansıtabilirler. Ancak iş ve yaşam doyumlarına yansıtma, dış etmenlere de bağlı olduğundan ve süreç içinde kendini gösterdiğinden daha düşük düzeyde kaldığı söylenebilir.

4. Çalışmada; gerek iş doyumunu, gerek yaşam doyum ve gerekse lisansüstü eğitimin kişisel-mesleki yaşama etkisi, eğitim bilimleri alanında lisansüstü eğitim alanların yaş, yüksek lisans eğitim türü ve mesleki durumları açılarından ortaya anlamlı farklılık çıkarmamıştır. Eğitim ve bu yolla edinilen kazanımlar bireylere her zaman koşulda genellikle haz verir ve doyum sağlar. Nitekim bu çalışmaların sonuçlarında da yaş, alınan eğitim türü ve meslek farklılıklar açılarından anlamlı farklılaşma gözlenmemiş olması, eğitimin etkisinin yansımaları olarak düşünülebilir.

Çalışmada ulaşılan sonuçlara dayalı olarak şu öneriler geliştirilmiştir:

1. Çoğunluğu öğretmen olan grubun lisansüstü eğitimini meslek yaşamlarına yansıttıkları sonucundan hareketle, Milli Eğitim Bakanlığı'nın; öğretmenlerin lisansüstü eğitime yönlendirmesi ve özendirilmesi yolunda adımlar atmalıdır.

2. Lisansüstü eğitimi alan bireylerin uygun kadro ve pozisyonlarda değerlendirilmesine özel bir önem verilmelidir.

3. Lisansüstü eğitim alan bireylerin maddi özendiricilerle teşvik edilmesi ve ödüllendirilmesi onların yaşam kalitesine de katkı sağlayacaktır.

4. Çalışma eğitim bilimleri alanında eğitim alanlarla sınırlandırılmıştır. Benzer çalışma sosyal bilimler, fen bilimleri, sağlık bilimleri vd. alanlarda karşılaştırmalı olarak yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar Arasan, B. (2010). *Akademisyenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Uşak: Uşak Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alabaş, R., Kamer, T., ve Polat Ü. (2012). Öğretmenlerin kariyer gelişiminde lisansüstü eğitimi tercih sebepleri ve süreçte karşılaştıkları sorunlar. *e-International Journal of Educational Research* Volume: 3, Issue: 4- Autumn-2012 pp. 89-107.
- Akçadağ, P. (2018). *Evlü bireylerde evlilik uyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.
- Aslan, H ve Yılmaz, H. (2013). Öğretmenlerin iş yerindeki yalnızlıkları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pegem Eğitim Öğretim Dergisi*. 3(3). 59-69
- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E. & Kahraman. A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 14. 115-130.
- Baş, G. (2013). Öğretmenlerin lisansüstü eğitim beklentileri nitel bir araştırma (Niğde örneği). *Yükseköğretim Dergisi* 2013;3(2):61-69 doi: 10.2399/yod.13.009.
- Çokluk, Dikmen, A. A. (1995). *Kamu çalışanlarında iş doyumu ve yaşam doyumu* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Yönetim Bilimi) Anabilim Dalı.
- Dağdelen, M. (2008). *Üretim ve hizmet sektöründe çalışan işçilerde ruhsal sağlık düzeyi, ruhsal belirti dağılımı, algılanan sağlık, iş doyumu, yaşam doyumu ve sosyal demografik özelliklerin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Dağdeviren, N., Musaoğlu, Z, Kurt Ömürlü, İ. ve Öztora, S. (2011). Akademisyenlerde iş doyumunu etkileyen faktörler. *Balkan Med J*. Sayı: 28: (69-74)
- Delice, M. (2014). İş doyumunu etkileyen faktörlerin hiyerarşik regresyon yöntemiyle ve nitel olarak incelenmesi. *Türk İdare Dergisi*. 479(4).69-90.
- Güven, P. (2015). *Üniversite öğrencilerinde yaşamın amacı ve anlamı ile yaşam doyumu ve yakın ilişkiler* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gök, A., Erdem, R. ve Yıldız, F. (2016). Dış kaynaktan yararlanma yoluyla çalıştırılan personelin iş ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişki. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 3(23). 43-55.
- Kahraman, G., Engin, E., Dülgerler, Ş. ve Öztürk, E. (2011). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Eğitim Dergisi*. 4(1). 12-18.
- Kale, E. (2015). Lider desteği ve iş arkadaşları desteğinin iş performansı üzerine etkileri: iş tatmini ve yaşam tatmini aracı rolü. *Uluslararası Ekonomi ve İdari Araştırmalar Dergisi* 7(14). 103-117.
- Kalfa, S. (2017). *Spor bilimleri ve eğitim fakültesi öğrencilerinin yaşam ve serbest zaman doyumunun incelenmesi (Uşak üniversitesi örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Anabilim Dalı.

- Kaplan, H. (2014). *İş doyumunu yaşam doyumunu arasındaki ilişkisi (Denizli Devlet hastanesi hemşire–ebe örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Yönetimi Anabilim Dalı.
- Keleş, S., Altıntaş, A., Kara, M. & Aşçı H. (2015). Fitness liderlerinin iş ve yaşam doyumunun belirlenmesinde tutkunluğun rolü (Ankara ili örneği). *Hacettepe Journal Of Sport Sciences*. 26(1). 9-17.
- Koruklu, N., Feyzioğlu B., Özenoğlu Kiremit H. & Aladağ E. (2013). Öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 25. 119-137.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumunu düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Önder, M. (2013). *Spor genel müdürlüğü merkezi çalışanlarının iş-aile ve aile-iş çatışmalarının yaşam doyumunu ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Anabilim Dalı.
- Recepoglu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* Özel Sayı (1). 311-326.
- Şahin, İ. (2013). Öğretmenlerin iş doyumunu düzeyleri. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10(1). 142-167.
- Şahin, H. & Dursun A. (2009). Okulöncesi öğretmenlerinin iş doyumları: Burdur ili örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18. 160-174.
- Tanrıverdi, H. ve Paşaoğlu. S. (2014). Dönüşümcü liderlik örgütsel adalet ve iş tatmini arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik okul öncesi öğretmenleri üzerinde bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(50). 274-293
- Turan, M. ve Yaraş, Z. (2013). Lisansüstü programların öğretmen, yönetici ve denetmenlerin mesleki gelişimine katkısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Electronic Journal of Social Sciences ISSN:1304-0278 Kış-2013 Cilt:12 Sayı:43 (200-218)
- Tok, T. N. & Bacak, E. (2013). Öğretmenlerin iş doyumunu ile yöneticileri için algıladıkları dönüşümcü liderlik özellikleri arasındaki ilişki. *International Journal of Human Sciences*.10.1.
- Ünal, A. (2015). *İş doyumunu, yaşam doyumunu ve yaşam anlamı değişkenlerinin ilköğretim ve ortaokul öğretmenlerinin mesleki bağlılıkları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcı, E. (2015). Yönetici ve Çalışma Arkadaşları Desteği ile Yaşam Doyumuna İlişkin Öğretim Elemanlarının Algıları. (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
- Yılmaz, E. ve Aslan, H. (2013). Öğretmenlerin iş yerindeki yalnızlıkları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*.(3). 3: 59-69.
- Yiğit, R., Dilmaç, B. ve Deniz, M. E. (2011). İş ve yaşam doyumunu: Konya emniyet müdürlüğü alan araştırması. *Polis Bilimleri Dergisi*. 13(3). 1-18.

Effects of postgraduate education on individuals' professional life and job and life satisfaction

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The importance and necessity of knowledge-based skills in many professions in information society have increased. Undergraduate education fails to develop the 21st century life and occupational skills; graduate education has become a must, rather than a necessity. Considering that graduate education is a step which synthesizes the basic knowledge acquired in undergraduate education, it is a process involving the development of attitudes and problem-solving skills with a critical and productive way of thinking. Graduate education is contingent on one's willingness. About 7% of the teachers in Turkey have a graduate degree; the rate of the highly-educated teachers is 59% in Australia, 84% in Belgium, 94% in Poland, 96% in Slovakia (MEB, 2010: 17). In addition to the personal development efforts by teachers in Turkey, such as pursuing a master's degree, there are some practices initiated by the Ministry of Education that encourage teachers to receive graduate education, one of them being promotion opportunities in teaching.

The transfer of the qualifications that one gained in his/her graduate education to his/her professional life would significantly affect his/her efforts to achieve job satisfaction as well as life satisfaction. Life satisfaction refers to the situation or the result achieved by the comparison of expectations of a person with the things s/he possesses (Haybron, 2004: 3). In this sense, life satisfaction can be defined as the sum of one's beliefs and evaluations on life or one's overall attitude towards life (Rice, Frone & McFarlin, 1992: 156). Life satisfaction is the degree to which a person positively evaluates the overall quality of his/her life as-a-whole (Veenhoven, 1996a). It is not limited to a certain period of one's life; it is rather a positive assessment of one's whole life. Therefore, the fact that one is satisfied with his/her job does not necessarily mean that s/he is satisfied with his/her life too. Job satisfaction can increase life satisfaction, but it does not replace it.

Job, one of the important concepts in an individual's life, is also one of the most significant goals in his/her life. Individuals spend about 20-30 years in their workplace. Thus, work is a crucial phenomenon not only financially, but also spiritually; it is an indispensable part of one's life. It is a psychological need for an individual to be happy and to be satisfied in his/her work environment in which s/he spends most of his/her time (Telman & Ünsal, 2004). Many studies have been performed to identify the factors that affect employees' job satisfaction and dissatisfaction and to determine the variables important in increasing the forcefulness of the management on employees in developed countries. Similar studies have been conducted in Turkey as well.

Aim

The aim of this study is to determine to which extent the individuals with a graduate degree reflect the qualifications gained in their graduate education in their professional life and practices as well as to analyse its effect on their job and life satisfaction. Accordingly, the study seeks to answer the following questions:

1. To what extent do the individuals with a graduate degree use the education they received in their professional life?
2. How does the education received by the individuals with a graduate degree affect their job satisfaction?
3. How does the education received by the individuals with a graduate degree affect their life satisfaction?
4. Do the opinions of the individuals with a graduate degree about the effect of the education they received on their job/life satisfaction and about the use of this

education in their professional life vary according to; a) gender, b) age and, c) graduate education received?

Method

This study employed a relational scanning model, and the population of the study consisted of 583 individuals with a graduate degree in the Department of Educational Administration and Supervision, Institute of Educational Sciences, at Canakkale Onsekiz Mart University and working as a teacher, so on (2010-2017). Among them, 108 individuals out of 285 individuals, who had valid contact details, were reached and these individuals formed the sample group for this study.

The study utilized the information form on demographic characteristics, scale of job satisfaction and scale of life satisfaction (Diener 1985; Köker 1991). Overall, the study used four different data collection tools, lastly including a survey form (reliability coefficient= 0.93) developed by the researchers to analyze the participants' use of the education they received in their professional life.

Findings, Results and Suggestions

The findings revealed that the individuals with a graduate degree considerably reflected the qualifications they gained in their professional practices and that satisfaction generally increased, but job satisfaction increased more than life satisfaction did.

Having a graduate degree has substantially positive personal and professional contributions. One of the notable opinions in the study is that graduate education 'considerably' increases one's self-development and efforts to improve. With the lowest average value ($\bar{x} = 3.47$), the individuals with a graduate degree believed that it 'moderately' increases their confidence of working in the institutions under comfortable and safe conditions without having a concern for the future. The opinions did not vary according to gender in all 28 items in the evaluation instrument, except one. Indeed, the female participants, hold more positive perspectives, relative to their male counterparts, on the opinion that the graduate education they received strengthened their focus on work and success; and the difference was significant.

The average values of the items in the scale analysing the effect of graduate education on job satisfaction showed that receiving graduate education led to a 'moderate' level ($\bar{x} = 3.09$) of job satisfaction. The effect of graduate education to life satisfaction was 'moderate' ($\bar{x} = 3.09$), but relatively lower. There was no significant difference in the levels of both job satisfaction [$t_{(108)} = 1.30$; $p > 0.05$] and life satisfaction [$t_{(105)} = 0.96$; $p > 0.05$] in terms of gender.

Further, no significant difference was found in the use of the qualifications in graduate education in professional practices, in the effects on job satisfaction and life satisfaction in terms of age, occupation and gender.

The study suggests that institutions reorganize the personal rights of and promotion opportunities provided to their employees with a graduate level and that universities offer graduate-level programs in different departments and improve their quality and quantity.